

У падалиці сливи Ренклюд Альтана плоди з личинками товстонижки з'явилися 18.06, тобто на декаду пізніше і траплялися в обліках до 19.07. Частка пошкоджених плодів становила від 25,9 % у першому обліку до 98 % в останньому (09.07).

Перші плоди аличі з гусеницями сливової плодожерки на сливі вперше виявлені 01.06 і траплялися до 02.07. Спочатку кількість пошкоджених плодів сягала 28,6–30,5 %, а в подальшому вона зменшувалася і в останньому обліку становила 1 % від 100 проаналізованих плодів.

Перші плоди аличі з гусеницями сливової плодожерки були виявлені 07.06 і траплялися у падалиці до 18.06, тобто близько однієї декади. Частка пошкоджених плодів була незначною і становила 1–7,5 %.

Висновки.

1. У 2013 р. у ДП НДГ «Докучаєвське» основними шкідниками плодів сливи були сливова товстонижка і сливова плодожерка.

2. Частка плодів сливи у падалиці, пошкоджених сливовою товстонижкою, сягала 25,9–98 %, а аличі — 83–98 %; сливовою плодожеркою 1–30,5 % сливи і 1–7,5 % аличі відповідно.

УДК 630*453 : 595.768.23

С. О. Єрошенко¹⁰, аспірант

Державна фітосанітарна інспекція Луганської області

СЕЗОННИЙ РОЗВИТОК ВЕЛИКОГО СОСНОВОГО ДОВГОНОСИКА (*HYLOBIUS ABIETIS* L.) У ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Великий сосновий довгоносик (*Hylobius abietis* L.) (Coleoptera: Curculionidae) є важливим шкідником соснових культур. Його личинки розвиваються під землею у коренях пнів, живляться їх корою і не завдають шкоди живим деревам. Імаго, які вилітають із пнів, живляться на деревах, які ростуть поряд, але шкоду завдають лише молодим рослинам сіянцям і саджанцям молодих культур, створених на суцільних зрубках. Ці культури є особливо вразливими до пошкодження великим сосновим довгоносиком у перші три роки вирощування.

У різних частинах ареалу тривалість життя великого соснового довгоносика і дати періоду шкідливості відрізняються. На півдні ареалу розвиток від яйця до яйця триває один рік, а на півночі до чотирьох років.

¹⁰ Науковий керівник — Мешкова В. Л., доктор сільськогосподарських наук, професор.

Імаго великого соснового довгоносика може жити до чотирьох років і пошкоджувати сосну фактично протягом усього вегетаційного періоду з двома вираженими максимумами — весняним до відкладання яєць і пізнім літньо-осіннім — до того як імаго підуть на зимівлю. Дати початку, закінчення цих періодів та їх тривалість варіюють залежно від регіону та погодних умов року.

Мінливість дат розвитку та періоду шкідливості великого соснового довгоносика має бути врахована під час вирощування лісових культур і призначення захисних заходів.

Метою досліджень було уточнення фенології великого соснового довгоносика у Луганській області. Дослідження проводили в соснових насадженнях ДП "Станично-Луганське ДЛМГ" та ДП "Свердловське ЛМГ" у 2011–2013 рр.

Облік жуків великого соснового довгоносика здійснювали у ловильних канавках завдовжки близько 2 м, завглибшки 40–50 см і завширшки 20 см, які викопували на дослідних ділянках у квітні. Щотижня канавки оглядали, збирали й підраховували жуків.

Для дослідження термінів появи окремих передімагінальних стадій великого соснового довгоносика на кожній ділянці на глибину 30 см закопували відрізки стовбурів сосни діаметром 10 см і завдовжки 30 см — так звані «ловильні» відрізки (відрубки). Частину відрізків щотижня викопували, знімали кору та визначали кількість особин різних стадій та віковий склад личинок великого соснового довгоносика.

Перші імаго великого соснового довгоносика були виявлені у третій декаді квітня.

Літ, парування жуків і відкладання яєць у наземну та підземну частини коренів відбувалися до середини липня. Вдень жуки концентрувалися у підстилці біля пнів, де парувалися й відкладали яйця на коренях пнів. У сутінках і у дні з нежаркою погодою жуки жилилися на підрості сосни та на саджанцях у незімкнених культурах, обгризаючи кору й пагони, причому у місцях їх живлення було видно краплі живиці.

Максимальну кількість імаго виявлено у другій декаді травня. Далі їх чисельність поступово зменшувалася до середини липня, а в наступні чотири тижні у ловильних ямах імаго були відсутні.

Яйця великого соснового довгоносика були виявлені на ловильних відрізках стовбурів від середини травня до початку липня.

Перші личинки вилуплювалися з яєць у середині червня. Під час розтинання відрізків стовбурів личинок I віку виявляли до середини липня, II віку — з кінця червня до кінця липня, III віку — з початку липня до початку серпня.

Передлялечок виявляли у серпні–вересні. Як відомо з літературних джерел, розвиток цієї стадії, залежно від температури, може тривати від 25 до 90 днів, причому в останньому випадку особини перебувають у факультативній діапаузі. Це сприяє зменшенню ризику загибелі під час зимівлі лялечок, які є вразливими до дії низьких температур.

Згідно із цим, передлялечки, які розвивалися з яєць, відкладених на початку періоду льоту жуків, встигали залялькуватися, і до кінця літа з лялечок вилітали молоді жуки. Так, лялечок під корою ловильних відрізків виявляли у липні, сформованих молодих жуків — у серпні.

Імаго молодого покоління з'явилися на поверхні ґрунту в третій декаді серпня і виявлялися до кінця вересня. Вони живилися, але яєць не відкладали, оскільки статеві продукти в них ще не були розвинені. Підтвердженням того, що ці жуки щойно вийшли з лялечок, були їх яскравіше забарвлення порівняно із жуками, які перезимували, та наявність порожніх лялечкових колісочок у модельних відрізках стовбурів.

Водночас личинки з яєць, відкладених наприкінці періоду льоту жуків, встигали розвинути до передлялечки й залишалися зимувати. Лише навесні із цих особин утворювалися лялечки, а потім жуки.

УДК 632.913.2: [635:631.544.4]

**В. О. Казаков, старш. викладач, Ф. М. Марютін, канд. біол. наук, професор
Ю. В. Рибченко, магістрант, Г. І. Яровий, доктор с.-г. наук
Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва**

ФІТОСАНІТАРНИЙ МОНІТОРИНГ ОВОЧЕВИХ КУЛЬТУР У ЗАКРИТОМУ ҐРУНТІ

Основним завданням фітосанітарного моніторингу в закритому ґрунті є організація систематичних обстежень на поширеність і інтенсивність розвитку збудника хвороб і заселеність шкідниками, обґрунтування заходів щодо обмеження їх масового розмноження та поширення в тепличних культивуаційних спорудах.

Тепличний ефект є оптимальним не тільки для розвитку овочевих культур, які вирощують у культивуаційних спорудах, але й для збудників хвороб і шкідників відповідних культур. На відміну від агроценозів відкритого ґрунту, в яких фітосанітарний стан регулюється природними біологічними агентами, у закритому ґрунті, така можливість відсутня. Тому, для умов закритого ґрунту питання фітосанітарного моніторингу актуальне і потребує спеціальних досліджень для обґрунтування заходів захисту тепличних культур від шкідливих об'єктів.